

Sygn. akt I C 908/10

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 listopada 2015 r.

Sąd Okręgowy w Zamościu I Wydział Cywilny

w składzie :

Przewodniczący : SSO Elżbieta Koszel

Protokolant : st. sekr. sądowy Aneta Krukowska

po rozpoznaniu w dniu 29 października 2015 roku w Zamościu

na rozprawie

sprawy z powództwa głównego **R. P. (1) i J. P. (1)**

przeciwko **J. P. (2)**

o zapłatę

oraz z powództwa wzajemnego **J. P. (2)**

przeciwko **R. P. (1) i J. P. (1)**

o zapłatę

I. z powództwa głównego:

1. zasądza od J. P. (2) na rzecz R. P. (1) i J. P. (1) solidarnie kwotę 70 797,77 zł (siedemdziesiąt tysięcy siedemset dziewięćdziesiąt siedem złotych i siedemdziesiąt siedem groszy) z ustawowymi odsetkami od dnia 20 maja 2008r. do dnia zapłaty;
2. oddala powództwo w pozostałej części;
3. koszty procesu między stronami wzajemnie znosi;

II. z powództwa wzajemnego:

1. umarza postępowanie odnośnie kwoty 28 551,60 zł (dwadzieścia osiem tysięcy pięćset pięćdziesiąt jeden złotych i sześćdziesiąt groszy);
2. zasądza od pozwanych R. P. (1) i J. P. (1) solidarnie na rzecz J. P. (2) kwotę 45 918,40 zł (czterdzieści pięć tysięcy dziewięćset osiemnaście złotych i czterdzieści groszy) z ustawowymi odsetkami od dnia 12 listopada 2015r. do dnia zapłaty;
3. oddala powództwo w pozostałym zakresie;
4. koszty procesu między stronami wzajemnie znosi.

I C 908/10

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 11 października 2010 r. R. P. (1) i J. P. (1) wnosili o zasądzenie na ich rzecz od pozwanego J. P. (2) kwoty 139 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 9 października 2007 r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwu podano, że kwota dochodzona pozwem stanowi równowartość plonu rzepaku stanowiącego ich własność, pochodzącego ze zbiorów 2007 r., z areалу 21,32 ha, w ilości 86 ton, zdeponowanego w magazynie pozwanego i następnie sprzedanego przez niego (k.1 – 2).

W odpowiedzi na pozew z dnia 30 grudnia 2010 r. J. P. (2) wniósł o oddalenie powództwa, a jednocześnie wniósł powództwo wzajemne, w którym żądał zasądzenia od R. P. (1) i J. P. (1) solidarnie na jego rzecz kwoty 88 533,80 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia tego powództwa oraz kosztów procesu. J. P. (2) przyznał, że przez pewien czas przechowywał, a następnie sprzedał rzepak R. i J. P. (1), ale w ilości 43,23 t., a nie 86 t. W uzasadnieniu J. P. (2) podał, że faktycznie sprzedał w dniu 7 maja 2008 r. i w dniu 20 maja 2008 r. nasiona rzepaku stanowiącego własność powodów w ilości 43,23 t., gdyż powodowie nie wydali wielu wartościowych rzeczy stanowiących jego własność. Zapłaty wartości tych ruchomości dotyczy pozew wzajemny. Ich ilość i wartość rynkowa jest następująca: 24 tony nawozu P. – 50 000 zł oraz koła do ciągnika z oponami (...), półautomat spawalniczy F. (...), pilarka S. (...), dwie opony (...) T., myjka ciśnieniowa K. (...), dwie beczki metalowe o pojemności 25 tyś. litrów, metalowy stojak pod beczkę – łączna wartość tych ruchomości 38 530 zł, a nadto – dwie sztuki obciążników do ciągnika (...), plandeka do przyczepy, opona (...), opryskiwacz plecakowy, zakładki do przyczepy J., szt. 3 i słupki – o łącznej wartości 3 800 zł. (k. 17 – 18).

W piśmie z dnia 11 lutego 2014 r. pełnomocnik powoda wzajemnego podał, że wobec częściowego naprawienia przez R. P. (1) szkody poprzez zapłatę przez niego na rzecz J. P. (2) kwoty 28 551,60 zł za przywłaszczenie 24 ton nawozu P., w następstwie wykonania obowiązku nałożonego wyrokiem karnym w sprawie II K 238/09 Sądu Rejonowego w Hrubieszowie, ogranicza zgłoszone roszczenie do kwoty 59 982,20 zł (k. 325).

Pismem procesowym z dnia 7 kwietnia 2014 r. powodowie rozszerzyli żądanie główne, wnosząc o zasądzenie od J. P. (2) na rzecz J. i R. małż. P. ponad kwotę 139 000 zł dodatkowo kwoty 18 980 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 7 kwietnia 2014 r. do dnia zapłaty, łączna kwota należności głównej wynosi 157 980 zł (k. 359 – 360).

Na rozprawie w dniu 29 października 2015 r. pełnomocnik powodów „rozszerzył” powództwo główne w ten sposób, że wniósł: o zasądzenie od pozwanego J. P. (2) na rzecz powodów „kwoty większej”, a mianowicie 145 383 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 9 października 2007 r. do dnia zapłaty, o oddalenie powództwa wzajemnego oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu (stanowisko pełnomocnika powodów – k. 508, 508v., pismo procesowe – k. 507a).

Pełnomocnik pozwanego przed zamknięciem rozprawy wniósł o oddalenie powództwa głównego i podtrzymał żądanie zawarte w pozwie wzajemnym, ograniczone w piśmie procesowym z dnia 11 lutego 2014 r. do kwoty 59 982,20 zł, jak też zasądzenie od strony pozwanej z powództwa wzajemnego na jego rzecz kosztów procesu (k. 509).

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje.

R. P. (1) i J. P. (2) są braćmi. R. P. (1) wraz z żoną J. P. (1) mieszkają w H. i uprawiają duże gospodarstwo rolne. J. P. (2) mieszka w H., prowadzi działalność gospodarczą - posiada skład opału, a nadto także posiada gospodarstwo rolne. Początkowo rodzina P. żyła w zgodzie. Bracia – R., J. i R. udostępniali sobie oraz korzystali nawzajem z własnych, różnego rodzaju, pojazdów rolniczych, sprzętu rolniczego, jak też pomagali sobie, w tym przetrzymując i magazynując nawzajem na swych posesjach plody rolne, nawozy i środki ochrony roślin. W czasie żniw 2007 r. doszło do ostrego konfliktu między braćmi na tle majątkowym, który z czasem pogłębiał się. Od zaistnienia konfliktu powstał problem z ustaleniem rzeczywistych właścicieli poszczególnych składników majątkowych. Członkowie rodziny wysyłali do siebie pisma z żądaniem zwrotu różnych ruchomości, zabrania ich z posesji (pisma – k. 212 – 216), a gdy nie było woli ich wydania, bądź wydania w żądanym zakresie, zawiadamiali organa ścigania i kierowali powództwa na drogę sądową. Strony niniejszego procesu do chwili obecnej nie pogodziły się i nie przejawiają konstruktywnej woli pojednania. W

ślad za sprzecznymi w pewnej części zeznaniami stron, nie są w pełni wiarygodne zeznania poszczególnych świadków z kręgu rodzinnego, którzy w zależności od obecnych pozytywnych bądź konfliktowych relacji, przedstawiają wersję zdarzeń korelującą z wyjaśnieniami strony procesu, z którą żyją w zgodzie.

W kwestii ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy miał na uwadze, że w myśl art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Strony niniejszego procesu wielu faktów nie zdołały udowodnić, wobec nieklarownych stanów faktycznych, związanych z tworzeniem nierzetelnych relacji i rozliczeń zarówno z podmiotami trzecimi, jak też między poszczególnymi członkami rodziny.

Dokonując ustaleń dotyczących powództwa głównego trzeba uznać, że bezspornie w okresie żniw w 2007 r. nasiona rzepaku stanowiącego własność powodów R. i J. małż. P. były przewiezione na plac pozwanego J. P. (2) w H.. Rzepak był młócony kombajnem nie tylko na polu powodów (z powództwa głównego), ale też na działkach stanowiących własność J. P. (2), R. P. (2) i T. P. (syna R. i J. małż. P.). Nasiona rzepaku z tych wszystkich pól były zawiezione do H. na plac J. P. (2) przy u. (...), zsypane „na jednej kupie” i nie były rozdzielone według ilości należącej do poszczególnych właścicieli (wyjaśnienia powoda R. P. (1) – k. 67, potwierdzone jego zeznaniami – k. 508v., zeznania T. P. – k. 265). Nadto należy mieć na uwadze, że członkowie rodziny P. uprzednio w wielu przypadkach podejmowali działania w kierunku obejścia prawa, które uniemożliwiły im obecnie wskazanie wiarygodnych dowodów na okoliczność, z jakiego arealu pochodził rzepak składowany „na jednej kupie” w H.. Mianowicie R. P. (1) usiłował udowodnić, że rzekomo fikcyjnie kupował nieruchomości rolne dla innych członków rodziny, a płacił za nie swoimi pieniędzmi (zdawał się nie dostrzegać w takich działaniach naruszenia prawa), obsiewał również większy areal niż formalnie stanowiący jego własność, kupował środki ochrony roślin, nawozy, jednak później dokonywał rozliczenia z rodziną (zeznania świadków: E. B. – k. 137v.- 138v., A. J. – k. 138v. – 139v., B. M. – k. 140 – 140v., M. M. – k. 218 - 218v., E. M. – k. 118v. – 119v., T. P. – k. 264v. – 265, odpis wyroku z dnia 1 lipca 2013 r. ze sprawy II K 443/12 Sądu Rejonowego w Hrubieszowie - k. 315).

Żadna ze stron nie ujawniła przed Sądem własnych zapisów dotyczących ilości rzepaku, przyjętej przez J. P. (2) od powodów. Dotyczy to nie tylko J. P. (2) (rzepak na placu przy ul. (...) był ważony, jednak nie wiemy, czy do zeszytu była wpisywana jego ilość od poszczególnych właścicieli), ale także R. i J. P. (1). Potwierdzają to zeznania świadka M. M. (zięcia R. i J. P. (1)), który twierdził, że słyszał jak teść przekazywał teściowej, żeby do zeszytu wpisała ilość rzepaku, z poprzednich lat były zapisy w komputerze dotyczące wysokości plonów (k. 217v. - 218).

W Prokuraturze Rejonowej w Hrubieszowie toczyło się postępowanie przeciwko J. P. (2) o przywłaszczenie rzepaku na szkodę powodów. Postępowanie w sprawie Ds. 272/09/Spc zostało prawomocnie umorzone, wobec braku znamion czynu zabronionego (odpis postanowienia z uzasadnieniem – k. 351 – 354). Sąd w sprawie cywilnej nie jest w żaden sposób związany tym postanowieniem odnośnie ilości i wartości rzepaku, dlatego dokonuje własnych ustaleń na podstawie dowodów przedstawionych przez strony.

W kwestii ilości rzepaku stanowiącego własność R. i J. małż. P., sprzedanego przez J. P. (2), za który pozwany nie zwrócił powodom żadnej kwoty, Sąd uznał za wiarygodne twierdzenia i zeznania J. P. (2). Pozwany już w odpowiedzi na pozew przyznał, że faktycznie sprzedał rzepak powodów. Złożył faktury świadczące o tym, że w dniach 7 maja 2008 r. i 20 maja 2008 r. sprzedał rzepak, jednak podał, że nie jest prawdą, aby ilość rzepaku powodów zamykała się wielkością 86 t. (k. 17). Potwierdził, że wydajność rzepaku z 1 ha była w wysokości 4,04 t. (wyjaśnienia pozwanego – k. 68, potwierdzone jego zeznaniami – k. 508v.). Z faktury VAT nr (...) z dnia 7 maja 2008 r. wynika, że w tym dniu J. P. (2) sprzedał 29,52 t. rzepaku po cenie jednostkowej netto – 1 570 zł, wartość sprzedaży netto - 46 346,40 zł, podatek VAT – 1 390,39 zł, wartość sprzedaży brutto – 47 736,79 zł (faktura – k. 89). Z faktury VAT nr (...) z dnia 20 maja 2008 r. wynika, że w tym dniu J. P. (2) sprzedał 24,93 t. rzepaku po cenie jednostkowej netto 1 590 zł, wartość sprzedaży netto – 39 638,70 zł, podatek VAT – 1 189,16 zł, wartość sprzedaży brutto – 40 827,86 zł (faktura – k.90). Sprzedaż rzepaku była dokonywana przez J. P. (2) jeszcze w innych dniach. Złożone faktury obejmują nie tylko rzepak powodów, ale też rzepak stanowiący własność J. P. (2) (zeznania pozwanego – k. 68v. – 69). Kryterium pomocniczym przy ustaleniu rozmiaru szkody powodów za sprzedany przez pozwanego rzepak jest areal należący do powodów, z którego został on zebrany. W pozwie podano, że był to plon z powierzchni 21,32 ha, w ilości 86 t. Powodowie w swoich twierdzeniach

i wyjaśnieniach w tym zakresie nie są jednak konsekwentni. W sprawie karnej II K 310/09 (uprzednia sygn. II K 462/08) Sądu Rejonowego w Hrubieszowie R. P. (1) zeznał: „tego rzepaku, który złożyłem u brata było 50 ton. Ja nie odzyskałem tego rzepaku, brat go sprzedał” (dokumenty – k. 326 – 329). W postępowaniu w sprawie Ds. 272/09/Spc R. P. (1) zeznał, że jego rzepak był na areale około 10 ha (k. 15 i 16 akt Ds. 272/09/Spc Prokuratury Rejonowej w Hrubieszowie). Również w dniu 30 listopada 2007 r. R. P. (1), przesłuchany przez Policję jako pokrzywdzony na okoliczność ilości rzepaku zeznał: „ja zasiałem rzepak na areale około 10 ha”, „po wykoszeniu w tym roku tj. 2007 r. okazało się, że plon z 1 ha wyniósł około 4, 04 ha” (protokół zeznań R. P. (1) ze sprawy oznaczonej sygn. II K 310/09 Sądu Rejonowego w Hrubieszowie - k. 346 – 349). W kontekście z tymi dowodami nie są wiarygodne zeznania powoda R. P. (1) złożone w niniejszej sprawie, dotyczące powierzchni, z której pochodził zbiór rzepaku stanowiącego własność jego i żony J. P. (1) w 2007 r. (k. 66 – 67), jak też zeznania świadków „potwierdzających” taką ilość i powierzchnię rzepaku, jak obecnie podali powodowie: M. M. (k. 218 - 218v.), E. M. (k. 118v. – 119v.), T. P. (k. 264v. – 265). Za wiarygodne należy uznać w tym względzie zeznania i wyjaśnienia pozwanego, jak też dokonane przez niego rozliczenia areалу i wielkości plonu każdego z członków rodziny P. w 2007 r. (wyjaśnienia – k. 68 – 69, potwierdzone zeznaniami – k. 508v., obliczenia – k. 316, pismo procesowe – k. 435 – 441). Twierdzenia pozwanego są konsekwentne zarówno w postępowaniach prowadzonych przez organa ścigania, w sprawie karnej, jak też w niniejszym procesie i mają oparcie w dokumentach złożonych do akt sprawy. Na podstawie tych wiarygodnych dowodów Sąd ustala, że rzepak powodów pochodził z powierzchni 10,70 ha, a przy wydajności 4,04 t. z 1 ha łączna jego ilość wynosiła 43,23 t. Wartość tego rzepaku Sąd ustalił według ceny z daty jego sprzedaży przyjmując za podstawę wyliczeń cenę z faktury VAT nr (...) z dnia 20 maja 2008 r., a więc po 1 590 zł netto, wartość sprzedaży netto – 39 638,70 zł, podatek VAT – 1 189,16 zł, wartość sprzedaży brutto w tym dniu – 40 827,86 zł. J. P. (2) przyznał, iż sprzedawał rzepak także w innych dniach, nie podając wszystkich cen i kwot wówczas uzyskanych.

W tej sytuacji Sąd przyjął, że również pozostała ilość rzepaku powodów powinna być rozliczona w tej samej cenie, jak sprzedana w dniu 20 maja 2008 r., tj. po 1 590 zł netto + VAT. Wyliczenie wartości rzepaku przedstawia się następująco: 43,23 t. x 1590 zł = 68 735,70 zł. Do tej kwoty należy dodać wynoszący 3% podatek VAT – 2 062,07 zł. Łączna wartość rzepaku brutto wynosi 70 797,77 zł.

Biegły z zakresu rolnictwa I. S. w pisemnej opinii z dnia 14 lipca 2014 r. podał, że w miesiącu wrześniu 2013 r. rynkowa średnia cena krajowa rzepaku kształtowała się na poziomie 1 558 zł brutto za 1 tonę (opinia k. 370 – 371). W ustnej opinii uzupełniającej tenże biegły podał, że na dzień 23 września 2015 r. Zakłady (...) w B. płacą po 1632 zł brutto. W tej cenie są zawarte koszty transportu producenta, dostarczającego nasiona do zakładu. Średnia cena krajowa może się różnić w granicach 5% od tej ceny. Ceny tzw. sieciowe od dużych producentów, jak również od rolników z małych gospodarstw minimalnie mogą odbiegać od tej ceny średniej (ustna opinia biegłego – k. 483 – 483v.).

Ustalenia dotyczące powództwa wzajemnego są następujące.

J. P. (2) zatrzymał, a następnie sprzedał rzepak R. i J. małż. P., ponieważ według jego twierdzeń, nie spełnili oni żądania zwrotu na jego rzecz nawozów i ruchomości związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. W zawiadomieniu o popełnieniu przestępstwa skierowanym do Prokuratury Rejonowej w Hrubieszowie dnia 1 lipca 2008 r. J. P. (2) wymienił następujące ruchomości:

- 1/ 4 tony nawozu (...);
- 2/ komplet kół, tj. 4 szt. z ciągnika (...), o wymiarach – (...) i (...);
- 3/ myjka K.;
- 4/ spawarka „M.” wraz z butlą gazową;
- 5/ piła spalinowa do cięcia drzewa „S.”;
- 6/ beczki na wodę ok. 27 000 l. wraz z podstawkami, szt. 2;

- 7/ zakładki z przyczepy J., szt. 3 i słupki nr rej. (...);
- 8/ opryskiwacz plecakowy;
- 9/ opona 900-20, szt. 1 (nowa) nr. Rej. (...);
- 10/ opony z opryskiwacza „T.”, szt. 2 (wymiary 13, (...));
- 11/ obciążniki z ciągnika (...), szt. 2;
- 12/ plandeka granatowa z przyczepy (...).

Jednocześnie J. P. (2) podał, że próby odbioru tych ruchomości nie powiodły się (zawiadomienie – k.1 akt II K 238/09 Sądu Rejonowego w Hrubieszowie).

W akcie oskarżenia skierowanym do Sądu zarzucono R. P. (1), że w dniu 14 sierpnia 2007 r. przywłaszczył powierzone mu mienie w postaci: 24 ton nawozu P., kompletu 4 kół do ciągnika rolniczego (...), półautomatu spawalniczego F. (...), pilarki spalinowej S. (...), dwóch opon 13. (...) T., opony (...), myjki ciśnieniowej K. (...), metalowej beczki na wodę o poj. 25 000 l. – o łącznej wartości 63 101,60 zł, działając na szkodę J. P. (2) (k. 76 – 78, k. 140 - 142 akt II K 238/09 Sądu Rejonowego w Hrubieszowie). Akt oskarżenia nie obejmował już wszystkich składników, które wskazał J. P. (2) w zawiadomieniu o dokonaniu czynu zabronionego prawem. Spośród ruchomości, których dotyczy żądanie pozwu wzajemnego nie były nim objęte: 1 beczka metalowa o poj. 25 000 l., metalowy stojak pod beczkę, obciążniki do ciągnika (...), opryskiwacz plecakowy, plandeka, zakładki do przyczepy J., 3 szt. i słupki.

Wyrokiem z dnia 30 lipca 2012 r. w sprawie II K 238/09 Sąd Rejonowy w Hrubieszowie uznał R. P. (1) za winnego tego, że w dniu 14 sierpnia 2007 r. w miejscowości H. przywłaszczył powierzone mu mienie w postaci 24 ton nawozu P., wartości 28 551,60 zł, tj. czynu stanowiącego przestępstwo z art. 284 § 2 k.k. i skazał go na stosowną karę oraz zobowiązał R. P. (1) do naprawienia wyrządzonej szkody poprzez zapłatę na rzecz J. P. (2) kwoty 28 551,60 zł. (wyrok – k. 586 akt II K 238/09 Sądu Rejonowego w Hrubieszowie). Kwotę 28 551,60 zł R. P. (1) przełał na rachunek J. P. (2) 5 czerwca 2013 r. (dokument przelewu – k. 345, okoliczność potwierdzona przez pozwanego – k. 355v.). Z ustaleń Sądu w powołanej sprawie karnej wynika, iż w czasie zgody wzajemna współpraca braci P. posuwała się tak daleko, że pozostawali oni w pewnej komunie finansowo – gospodarczej. Nie było dla nich istotne kto formalnie jest właścicielem danego sprzętu, lecz na kogo, z różnych przyczyn, opłaca się ten sprzęt zarejestrować. W tej sytuacji dowodami własności nie mogą być rachunki z zakupu, czy faktury, o ile nie znajdują oparcia w innych dowodach. W ocenie Sądu karnego brak było takich dowodów co do tego, kto jest właścicielem poszczególnych rzeczy, a także możliwości ich uzyskania. Te wątpliwości skutkowały niemożnością przypisania oskarżonemu R. P. (1) sprawstwa w zakresie w jakim te wątpliwości występowały. Jedynym wyjątkiem była kwestia przywłaszczenia przez oskarżonego 24 ton nawozu P.. W tym zakresie zapadł wyrok uznający R. P. (1) winnym zarzucanego mu czynu i skazujący na stosowną karę.

Wobec tego, że ustalenia wyroku karnego wydanego w sprawie II K 238/09 wiążą Sąd cywilny jedynie co do faktu przywłaszczenia nawozu P. w ilości 24 t. (art. 11 k.p.c.), odnośnie pozostałych ruchomości objętych żądaniem pozwu wzajemnego Sąd czyni własne ustalenia w niniejszej sprawie.

J. P. (2) złożył do akt sprawy faktury zakupu: opony (...), 1 szt. za kwotę 520 zł (k. 91); opon (...), 2 szt. za kwotę 2 100,02 zł (k. 92); półautomatu spawalniczego (...) za kwotę 3 026,20 zł (k. 95); zbiorników V 25 m⁽²⁾, 2 szt. za kwotę 3 660 zł (k. 96); myjki ciśnieniowej „zimnowodne urządzenie” typ (...) za kwotę 4 280,24 zł (k. 103); rachunek uproszczony zakupu kontenera po serwatce za kwotę 2 500 zł (k. 317); fakturę zakupu w dniu 3 sierpnia 2013 r. kompletu kół do ciągnika J. (...) (takich, jak według jego twierdzeń nie wydał mu R. P. (1)), za kwotę 33 333 zł (k. 350). Powód z powództwa wzajemnego w niniejszej sprawie nie przedstawił żadnych dokumentów zakupu tych ruchomości, ani innych dowodów potwierdzających jego prawo własności do tych ruchomości, które nie były objęte aktem oskarżenia w sprawie II K238/09, a więc: metalowego stojaka pod beczkę, obciążników do ciągnika (...), opryskiwacza plecakowego,

plandeki, zakładek do przyczepy J., 3 szt. i słupków, za wyjątkiem beczek (odnośnie beczek J. P. (2) złożył dokumenty zakupu), metalowego stojaka pod beczkę, obciążników do ciągnika (...), opryskiwacza plecakowego, plandeki, zakładek do przyczepy J., 3 szt. i słupków. J. P. (2) nie przedstawił też dokumentu zakupu pilarki spalinowej S., ani innego wiarygodnego dowodu świadczącego o jego własności. Z zeznań świadka E. M. wynika, że pilarka S. stanowi własność R. P. (1) i on z synem z niej korzysta (k. 219).

Należy więc uznać, że J. P. (2) nie udowodnił, że jest właścicielem: metalowego stojaka pod beczkę, obciążników do ciągnika (...), opryskiwacza plecakowego, plandeki, zakładek do przyczepy J., 3 szt. i słupków oraz pilarki spalinowej S..

R. i J. małż. P. twierdzili, że ruchomości wymienione w pozwie wzajemnym, za wyjątkiem nawozu P. zostały kupione za ich pieniądze, dlatego stanowią ich własność. Faktury na niektóre z nich były wystawiane na J. P. (2) zgodnie z jego prośbą, ponieważ prowadził on działalność gospodarczą i mógł odliczyć podatek VAT od tych „zakupów” (wyjaśnienia R. P. (1) – k. 67 – 68, potwierdzone jego zeznaniami – k. 508v.). Taką wersję zdarzeń potwierdzają zeznania świadków zawnioskowanych przez pozwanych z powództwa wzajemnego. Odnośnie zakupu beczek o pojemności 25 000 zł wiarygodne zeznania złożył świadek G. J., który był pracownikiem w firmie (...). W zakładzie tym była malarnia, która została zlikwidowana, była możliwość zakupu beczek i dwie beczki o pojemności po 25 000 zł kupił R. P. (1). Na początku beczki były drogo wycenione, a później przeceniono je i R. P. (1) zapłacił po 1 500 zł za beczkę, plus VAT. Świadek pomagał przy załatwianiu kupna beczek i przy załadunku. Po beczki przyjechali R. P. (1) i J. P. (2) samochodem R. P. (1) (zeznania świadka G. J. – k. 139v. – 140). Płacił za nie R. P. (1), chociaż faktura była wystawiona na J. P. (2) (wiarygodne zeznania świadka R. K., pracownika firmy (...) – k. 264 – 264v., 267). Beczki były przywiezione na posesję R. i J. małż. P.. Zostały one pomalowane przez A. P. i jego syna, na prośbę J. P. (1). Za usługę malowania zapłaciła tym osobom J. P. (1) (wiarygodne, niekwestionowane przez nikogo zeznania świadka A. P. – k. 140v.). Beczki te stoją dotychczas na posesji R. i J. małż. P. w miejscowości H. (...), służą do podgrzewania wody wykorzystywanej do opryskiwania roślin (zeznania świadka E. M. – k. 219 – 219v.). Fakt zakupu właśnie tych beczek potwierdza faktura znajdująca się w aktach sprawy na karcie 96. Dwie beczki o objętości 25 m⁽³⁾ o wskazanych numerach inwentaryzacyjnych zostały zakupione w dniu 8 listopada 2000 r. w spółce (...). Dowody z zeznań świadków potwierdzają, że o zakupienie beczek starania czynił R. P. (1), który za beczki zapłacił należność, zostały one przewiezione na posesję pozwanych z powództwa wzajemnego, od 2000 roku służyły im do podgrzewania wody służącej do oprysków. Do czasu zaistnienia sporu w 2007 r. J. P. (2) nie żądał ich wydania. Te wszystkie dowody świadczą, że wpis J. P. (2) w fakturze zakupu beczek nie był zgodny ze stanem faktycznym (podobnie jak w wielu innych transakcjach, co było przedmiotem trafnej oceny Sądu Rejonowego w Hrubieszowie w sprawie II K 238/09). J. P. (2) złożył jeszcze do akt sprawy dowód zakupu innej beczki – kontenera po serwatce, ale pozostałe dowody dotyczące zakupu beczek i wcześniejsze twierdzenia samego J. P. (2) wskazują, że żądanie pozwu wzajemnego nie obejmuje tego kontenera, zaś wyjaśnienia powoda wzajemnego w tym względzie są niewiarygodne. Należy też zwrócić uwagę, że J. P. (2) swoje ruchomości, w tym beczki miał na innej nieruchomości w H.. Pismem z dnia 11 marca 2008 r. J. P. (2) wezwał R. P. (1) do zwrotu „skradzionej” z posesji w miejscowości H. (...), beczki i sworznia do ładowarki. Wezwanie dotyczyło zwrotu tych ruchomości do miejsca, w którym się znajdowały (a więc H. (...)). Z tego pisma wynika, że na tej posesji J. P. (2) miał jeszcze inne własne beczki (pismo – k. 216). Wobec powyższego należy uznać, że właścicielami dwóch beczek zakupionych w dniu 8 listopada 2000 r. w firmie (...) są R. i J. P. (1).

Myjka ciśnieniowa była kupiona w L. w dniu 29 grudnia 2003 r. przez J. P. (1), w obecności R. P. (2). Przed zakupem T. P. na polecenie rodziców szukał takiej myjki w sklepach (zeznania T. P. – k. 265v., 267). Zgodnie z prośbą J. P. (2) również w przypadku tego zakupu faktura była wystawiona na jego nazwisko (faktura – k. 103). Podpis na fakturze (...), jako osoba odbierająca, złożył R. P. (2). Za sfałszowanie tego podpisu toczyło się w stosunku do R. P. (2) postępowanie karne (zeznania świadka T. P. – k. 265v., postanowienie o umorzeniu postępowania w sprawie II K 289/09 Sądu Rejonowego w Hrubieszowie – k. 571 akt II K 328/09 tegoż Sądu). Z zeznań świadka E. M. (k. 219) i wyjaśnień powoda R. P. (1) (k. 67, potwierdzonych jego zeznaniami – k. 508v.) wynika, że myjka była na posesji pozwanych z powództwa wzajemnego i zawsze służyła do użytku w ich gospodarstwie. Z tych względów Sąd ustalił, że stanowi ona własność R. i J. małż. P..

Półautomat spawalniczy F.(...)został kupiony w dniu 31 grudnia 1997 r. na firmę: Usługi (...) (k. 95). Również ten sprzęt (przez okres ponad 9 lat od zakupu do konfliktu między stronami) znajdował się na posesji R. i D. małż. P., tylko oni z niego korzystali (zeznania świadka E. M. - k. 219 i wyjaśnienia powoda R. P. (1) - k.67, potwierdzonych jego zeznaniami – k. 508v.). Należy uznać, że także w przypadku tego sprzętu fakturę wystawiono na nazwisko J. P. (2) celem możliwości skorzystania przez niego z odliczenia podatku VAT w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą, natomiast właścicielami półautomatu spawalniczego byli R. i J. małż. P. (należność za ten sprzęt była uiszczona w ramach rodzinnych zgodnych rozliczeń).

Nie bez znaczenia w tej ocenie jest fakt, że Komenda Powiatowa Policji w H. w toku dochodzenia w sprawie D – 6577/08, poprzedzającego postępowania w sprawie II K 238/09, zawiadomiła Urząd Skarbowy o tym, że przedmiotowe również w niniejszej sprawie urządzenia: półautomat spawalniczy, pilarka spalinowa, myjka ciśnieniowa K. i beczka metalowa o poj. 25 m², w fakturach zakupu których wykazany jest J. P. (2), faktycznie nigdy nie były w jego posiadaniu i nie były wykorzystywane w prowadzonej przez niego działalności gospodarczej (zawiadomienie – k. 120 w tejże sprawie).

Odnosnie dwóch opon (...) i jednej opony (...) poza złożeniem faktur, w których figuruje nazwisko nabywcy (...), ale brak wpisu osoby odbierającej te opony (k. 91, 92), powód z pozwu wzajemnego nie wskazał żadnych innych dowodów potwierdzających jego prawo do tych opon, a mógł to uczynić znając argumentację zawartą w uzasadnieniu wyroku z dnia 30 lipca 2012 r. w sprawie II K 238/09 Sądu Rejonowego w Hrubieszowie. Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie podziela pogląd, że wobec tworzenia przez rodzinę P. stanów wykazanych w dokumentach niezgodnych z ze stanami faktycznymi (okoliczność niewątpliwa w świetle zeznań stron, świadków, dokumentów zebranych w aktach dochodzenia i spraw karnych, inicjowanych przez strony) nie można nie dać wiary zeznaniom pozwanego wzajemnego R. P. (1), że za opony T. zapłacił on J. P. (2) za pośrednictwem nieżyjącego już ojca, przywiózł je do siebie z posesji w H. (...), założył do własnego opryskiwacza i korzysta z tego sprzętu. Natomiast opony(...)nie posiada i nic na jej temat nie wie (wyjaśnienia R. P. (1) – k. 92v., 116 akt II K 238/09). Prawdziwość wyjaśnień R. P. (1) potwierdzają zeznania samego J. P. (2), który w dniu 22 sierpnia 2008 r. zeznał, że opony do opryskiwacza kupił, aby mogli wspólnie z R. używać je. W zamian za ten zakup mógł on korzystać z opryskiwacza należącego do R. P. (1), o oponie(...) nic wówczas nie wspominał. Podał tylko, że przyczepa, do której była zakupiona ta opona jest jego własnością i jest w jego posiadaniu (k. 34 akt II K 238/09).

Należy więc uznać, że opona do przyczepy (...) nie była w posiadaniu R. i J. małż. P., jak też nie posiadają jej oni obecnie. Właścicielami dwóch opon (...) (wraz z opryskiwaczem) są pozwani z powództwa wzajemnego.

Nie ulega natomiast wątpliwości, że właścicielem kompletu kół do ciągnika J. (...) jest J. P. (2). R. P. (1) nie posiada bowiem ciągnika marki J. (...) (taki ciągnik jest własnością J. P. (2) i jest w jego posiadaniu), a koła bezużytecznie pozostają na posesji pozwanych z powództwa wzajemnego (zeznania świadka E. M. – k. 219v.). Wobec zaistniałego sporu i braku woli wydania tych kół, J. P. (2) kupił w późniejszym czasie nowy komplet kół do ciągnika J. (...) (faktura - k. 350). Aktualna wartość tych 4 kół z oponami według stanu w 2007 r., zgodnie z opinią biegłego sądowego rzeczoznawcy M. U. wynosi 19 750 zł (opinia – k. 397).

Taki stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów złożonych do akt niniejszej sprawy oraz powołanych dokumentów znajdujących się w aktach związkowych II K 238/09 Sądu Rejonowego w Hrubieszowie i Ds 272/09/Spc Prokuratury Rejonowej w Hrubieszowie, jak też zeznań stron i świadków zawnioskowanych przez strony. Wiarygodność i moc poszczególnych dowodów została szczegółowo przedstawiona wyżej, bowiem z uwagi dużą ilość składników powołanych w żądaniu powództwa głównego i powództwa wzajemnego łączna ocena wszystkich dowodów w poszczególnych kwestiach byłaby utrudniona.

Sąd uznał za wiarygodny szacunek zawarty w opinii biegłego sądowego rzeczoznawcy M. U. dotyczący poszczególnych sprzętów rolniczych, po dokonaniu korekty opinii w formie opinii ustnej i pisemnej uzupełniającej. Po uzupełnieniu opinia tego biegłego nie była kwestionowana przez strony (opinie – k. 395 – 398, 482v. – 483, 485, 490 – 492).

Wiarygodny jest również szacunek nasion rzepaku i nawozu P. zawarty w opinii biegłego sądowego z zakresu rolnictwa I. S. (k. 370 – 371). Z uwagi na upływ czasu od opracowania opinii zasadniczej i zmiany cen rynkowych poszczególnych składników ujętych w opinii, co było też podnoszone przez strony, biegły w ustnej opinii uzupełniającej uaktualnił szacunek według średnich cen wolnorynkowych obowiązujących w krótkim odstępie czasowym przed zamknięciem rozprawy. Taki szacunek jest wiarygodny i rzetelny, bowiem biegły jeszcze w toku rozprawy w dniu 24 września 2015 r. uzyskał informację telefoniczną potwierdzającą aktualność cen skupu rzepaku w Zakładach (...) w B., przyjętych do szacunku (opinia ustna – k. 483 – 484, 485).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Roszczenia zawarte w powództwie głównym i powództwie wzajemnym zasługują tylko na częściowe uwzględnienie.

Strony niniejszego procesu prowadząc rodzinną współpracę zobowiązały się przechowywać, a następnie wydać sobie poszczególne składniki majątkowe. Wobec przerwania tej współpracy w 2007 r. i bezskutecznego wezwania wzajemnego do wydania rzeczy, jako dłużnicy wzajemni są obowiązani do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, stosownie do art. 471 k.c.

W zakresie powództwa głównego należność R. i J. P. (1) za 43,23 t. rzepaku nie została do chwili obecnej zapłacona. Powodowie wezwali J. P. (2) najpierw do wydania rzepaku, jednak pozwany powołał się na prawo jego zatrzymania, do czasu wydania wzajemnego ruchomości będących w posiadaniu R. i J. małż. P.. Bezspornie J. P. (2) sprzedał rzepak stanowiący własność R. i J. małż. P. w ilości 43,23 t. w maju 2008 r. Niemożliwy stał się wówczas zwrot rzepaku w naturze, świadczenie przekształciło się w odszkodowawcze i od tego czasu J. P. (2) pozostawał w zwłoce z zapłatą tegoż odszkodowania na rzecz powodów. Na podstawie ustaleń dokonanych w niniejszej sprawie rzepak powodów pochodził z powierzchni 10,70 ha, a przy wydajności 4,04 t. z 1 ha łączna jego ilość wynosiła 43,23 t. Wartość tego rzepaku Sąd ustalił według ceny z daty jego sprzedaży przyjmując za podstawę wycień cenę z faktury VAT nr (...) z dnia 20 maja 2008 r., a więc po 1 590 zł netto, wartość sprzedaży netto – 39 638,70 zł, podatek VAT – 1 189,16 zł, wartość sprzedaży brutto w tym dniu – 40 827,86 zł. Skoro do ustaleń przyjęto do całości rzepaku powodów cenę z dnia 20 maja 2008 r., łączna wartość rzepaku wraz z podatkiem VAT wynosi 70 797,77 zł. i do tej kwoty Sąd uwzględnił powództwo główne. Odsetki ustawowe od tej kwoty zostały zasądzone od dnia 20 maja 2008 r. bowiem od daty sprzedaży rzepaku, kiedy jego fizyczny zwrot był niemożliwy, wobec uprzedniego wezwania do spełnienia świadczenia J. P. (2) opóźnił się z zapłatą - w myśl art. 481 § 1 k.c.

Należy jeszcze dodać, że rozszerzenie powództwa w zakresie odszkodowania za rzepak wykazuje wiele niekonsekwencji. Jeżeli bowiem powodowie żądają odszkodowania według obecnych cen, to cena 1 tony rzepaku w dacie wyrokowania nie odbiega zasadniczo od ceny za 1 tonę rzepaku w dniu 20 maja 2008r., a takie zmiany powództwa, jakich dokonywał pełnomocnik powodów musiałyby rzutować zasądzeniem odsetek od późniejszych dat, zależnych od ustalenia odszkodowania w tym zakresie (co dla powodów byłoby mniej korzystne). Biegły z zakresu rolnictwa I. S. zaopiniował bowiem, że na dzień 23 września 2015r. Zakłady (...) w B. płać po 1632 zł brutto za 1 tonę rzepaku. W tej cenie są zawarte koszty transportu producenta, dostarczającego nasiona do zakładu. Średnia cena krajowa może się różnić w granicach 5% od tej ceny. Ceny tzw. sieciowe od dużych producentów, jak również od rolników z małych gospodarstw minimalnie mogą odbiegać od tej ceny średniej (ustna opinia biegłego – k. 483 – 483v.). Cena za 1 tonę rzepaku w dniu 20 maja 2007r. wynosiła 1 590 zł netto za tonę + 3% podatku VAT (47,7 zł). Cena brutto wyrażała się więc kwotą 1 637,70 zł za 1 tonę (była więc korzystniejsza dla powodów niż obecna cena). Nadto jeżeli strona powodowa pismem procesowym z dnia 7 kwietnia 2014r. rozszerzyła żądanie odszkodowania za rzepak do kwoty 157 980 zł, to w dalszym toku procesu wydaje się, że o tym zapomniawszy, „rozszerzyła” powództwo główne do kwoty 145 383 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 9 października 2007 r. do dnia zapłaty, co de facto można byłoby uznać za ograniczenie a nie rozszerzenie poprzedniego żądania.

Odszkodowanie należne powodom zostało więc wyliczone według cen faktycznej sprzedaży ich rzepaku z dnia 20 maja 2008 r.

i z ustawowymi odsetkami od tej daty. W pozostałym zakresie powództwo główne jako niezasadne zostało oddalone.

Odnośnie powództwa wzajemnego w pierwszej kolejności należy mieć na uwadze, że R. P. (1) wyrokiem karnym został uznany winnym przywłaszczenia nawozu P. stanowiącego własność J. P. (2) w ilości 24 tony i skazany na stosowną karę. Przywłaszczenie nawozu P. było więc czynem zabronionym, a odpowiedzialność pozwanych z powództwa wzajemnego ma podstawę prawną w art. 415 k.c. Sąd karny nałożył na R. P. (1) obowiązek naprawienia szkody przez zapłatę na rzecz J. P. (2) kwoty 28 551,60 zł. Pomimo, że obowiązek ten został spełniony w dniu 5 czerwca 2013 r. J. P. (2) podnosił, że wyrządzona mu szkoda jest większa, ponieważ kwota 28 551,60 zł nie jest adekwatna do aktualnie obowiązujących cen tego nawozu (k. 334). W tym celu wnosił o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego celem ustalenia szkody według aktualnych cen (k. k. 355v.). Wobec takiego żądania należy mieć na względzie, że przepis art. 11 k.p.c. reguluje sytuacje, w których przed zakończeniem postępowania cywilnego zapadł wyrok w sprawie karnej skazujący za przestępstwo, które jako zdarzenie należy do stanu faktycznego wywołującego skutki w sprawie cywilnej. Wyrok karny ma wówczas moc wiążącą dla Sądu w sprawie cywilnej, w zakresie ustaleń faktycznych, co do popełnienia przestępstwa. W postępowaniu cywilnym możliwe jest jednak dokonanie dodatkowych ustaleń, istotnych z punktu widzenia przesłanek odpowiedzialności cywilnej sprawcy szkody i podstaw odpowiedzialności (tak S.N. w wyroku z dnia 9 kwietnia 2015 r., II CSK 363/14, LEX nr 1711685). Tylko, gdy rozmiar szkody ustalony dokładnie w postępowaniu karnym stanowił obligatoryjny element opisu czynu zabronionego (np. w przypadku kradzieży pieniędzy) Sąd cywilny jest tym bezwzględnie związany. Nadto Sąd cywilny nie doznaje przeszkód w samodzielnym ustaleniu skutków czynu stanowiącego przestępstwo w sferze majątkowej poszkodowanego, które nie zostały opisane w sentencji prawomocnego wyroku skazującego.

W okolicznościach niniejszej sprawy obliczenie wartości nawozu P. w sprawie karnej nastąpiło według jego wartości z daty czynu, a więc z dnia 14 sierpnia 2007 r. (opis czynu w wyroku karnym i uzasadnienie tego wyroku), a nie z dnia zapłaty kwoty „naprawienia szkody” na mocy wyroku karnego. W dniu 5 czerwca 2013 r. obowiązywały już wyższe ceny tego nawozu (opinia biegłego I. S. – k. 371). Różnica wynikająca z tych wartości stanowi też szkodę w rozumieniu art. 415 k.c. Zgodnie z art. 363 § 2 k.p.c. jeżeli naprawienie szkody ma nastąpić w pieniądzu, wysokość odszkodowania powinna być ustalona zasadniczo według cen z daty ustalenia odszkodowania, a tego żądał pełnomocnik J. P. (2) w piśmie procesowym z dnia 20 lutego 2014 r. (k. 334). Należy zauważyć, że już w pozwie wzajemnym J. P. (2) żądał od R. i J. P. (1) kwoty 50 000 zł tytułem odszkodowania za nawóz P. (według cen z daty wniesienia pozwu wzajemnego). Aktualna cena 1 tony nawozu P., zgodnie z opinią biegłego z zakresu rolnictwa I. S., wynosi 2 280 zł brutto (opinia ustna biegłego – k. 484, 485).

Biorąc pod uwagę bezsporną ilość nawozu P. stanowiącego własność J. P. (2), a przywłaszczonego przez pozwanych z powództwa wzajemnego – 24 tony, przy jego aktualnej cenie 2 280 zł za tonę, wartość szkody J. P. (2) wyraża się kwotą 54 720 zł (24 t. x 2 280 zł). Od tej kwoty należy odjąć 28 551,60 zł, którą już J. P. (2) otrzymał z tego tytułu od R. P. (1) w dniu 5 czerwca 2013 r. Do zapłaty pozostaje kwota 26 168, 40 zł (54 720 zł – 28 551,60 zł).

Nadto zasadne jest żądanie zasądzenia od pozwanych z powództwa wzajemnego na rzecz J. P. (2) równowartości kompletu kół z oponami do ciągnika J. (...). Wybór formy świadczenia w tym zakresie należy do poszkodowanego, zgodnie z art. 363 § 1 k.c. J. P. (2) żąda odszkodowania, gdyż kolejny komplet kół do tego ciągnika kupił w toku procesu. Według opinii biegłego sądowego rzeczoznawcy M. U. aktualna wartość tych kół wynosi 19 750 zł. Łączna wysokość odszkodowania należnego J. P. (2) od R. i J. małż. P. wynosi 45 918,40 zł (26 168,40 zł + 19 750 zł), i do takiej kwoty Sąd uwzględnił powództwo wzajemne. Odsetki od tej kwoty zostały ustalone od dnia wyrokowania. Zasądzenie odsetek ustawowych od odszkodowania ustalonego według cen obowiązujących w chwili wyrokowania za okres poprzedzający tę datę prowadziłoby do podwójnej kompensacji tego samego uszczerbku majątkowego, doznanego przez poszkodowanego wskutek spadku siły nabywczej pieniądza, na dwóch podstawach prawnych - art. 481 § 1 i 2 k.c. oraz art. 363 § 2 k.c. Nie ma podstaw do zasądzenia odsetek ustawowych od odszkodowania ustalonego według cen obowiązujących w chwili wyrokowania od daty wcześniejszej niż data wyrokowania, jeżeli w chwili tej ceny były wyższe od cen obowiązujących wcześniej, w szczególności w chwili wezwania do zapłaty (tak wyrok Sądu Apel. w Białymstoku, I ACa 193/15, LEX nr 1753979). Odnośnie kwoty 28 551,60 zł powództwo wzajemne zostało cofnięte, ze zrzeczeniem się roszczenia w tym zakresie i w tej części Sąd umorzył postępowanie na mocy art. 355 § 1 k.p.c. W pozostałym zakresie powództwo wzajemne zostało oddalone jako bezzasadne.

O kosztach procesu zarówno dotyczących powództwa głównego, jak i wzajemnego Sąd orzekł na mocy art. 100 k.p.c., znosząc je wzajemnie między stronami, bowiem żądania każdej z nich zostały w przybliżeniu tylko w połowie uwzględnione.

Z tych względów na mocy powołanych przepisów Sąd Okręgowy orzekł, jak w sentencji.